

kovšek. Ne maram in ne mislim, ko spravljam v zvezo ti dve imeni, primerjati umetnostno ali kvalitetno drugega z drugim, hočem le pokazati na usodno podobnost, ki je bila v ustroju tedanje družbe, da sta se dva umetnika morala na tak način umakniti živi dejavnosti.

Avtor je organiziral knjigo povsem v skladu z namenom, ki ga hočejo doseči »Pogledi«. Njihov namen je namreč ta, da zbude med širšimi plastmi naroda zanimanje za umetnost, ki je zaradi dragih publikacij sicer bolj težko dosegljiva. Tudi sicer je znanstveni aparat, ki po navadi spremlja našo umetnostno literaturo, za širše plasti občinstva balast; in temu naj bi Pogledi, v poljudnejšem in esejističnem slogu napisani, odpomogli.

Pisatelj spremlja Jožefa Petkovška skozi njegovo življenje in umetnostni razvoj tja do njegove tragične in zgodnje smrti l. 1898. Rodil se je umetnik na Verdu 7. marca 1861. Kmalu mu je umrl oče in mladi fant je dobil varuha, ki je upravljal domačijo. Mladost Petkovškova je bila precej pestra, poizkusil je s študijem, ga opustil, šel kot prostovoljec s slovenskimi fanti v Bosno in Hercegovino, se srečno vrnil in pričel s poizkusi slikanja. Spočetka se je učil pri Simonu Ogrinu, nato je odšel v Benetke, od tod pa po kratkem premoru v Monakovo, kjer se je kmalu imela zbrati znana slovenska umetniška kolonija. V Monakovem se je Petkovšek resno lotil študija na akademiji, toda ker je bil zelo samosvoje in močne, toda čudaške narave, ga monakovska umetnost ni zadovoljila, ter je zato odpotoval v Pariz. Tu se je z novo vnemo lotil slikanja, seznanil in spoprijatelžil se je z Jurijem Šubicem, ki ga je kot rojaka uvažal v pariško življenje. Po težkih duševnih naporih za pravo in ustrezajočo umetniško obliko se je naposled odločil za slikarstvo v smislu francoskih realistov J. Bastien Lepagea in L. Lhermittea. Iz Pariza je za kratek čas odšel v Monakovo, kmalu pa se je vrnil domov na Verd. Izkušnje, ki si jih je pridobil v velikem svetu, je pričel sedaj realizirati v samostojnih slikarskih kompozicijah, ki so se nam pa zaradi nerazumevanja njegove okolice in lastne bolesterne avtokritike ohranile le v fragmentarni obliki. Kmalu se mu je pričela oglašati duševna bolezen. Po težki borbi za zdravje je podlegel duševnemu mraku in umrl na Studencu.

Taka je v grobih obrisih življenjska pot slovenskega slikarja Jožefa Petkovška. Pisatelj jo v lepem, esejističnem slogu stvarno komentira z mnogimi, doslej tudi novimi dognanji o razvoju in pomenu posameznih dob Petkovškove umetnosti. Tekst ponazarja seznam ohranjenih Petkovškovih del, ki jih je vsega skupaj 24 (!), in 23 reprodukcij, ki pa niso vse dobre.

Zeleti bi bilo, da v doglednem času izidejo še druge umetnostne monografije v tej izdaji, kajti na tak način bo veliko storjenega za popularizacijo naše umetnosti.

Dr. S. Mikuž.

**France Prešeren: Strunam.** Ilustrirana dela Franceta Prešerna. Knjižica 1. Bibliofilska založba v Ljubljani. Str. 31, 15 izvirnih ilustracij.

Zanimanje za pesniško delo Franceta Prešerna je v zadnjem času rodilo tudi precejšno zanimanje za likovno umetnostno interpretacijo njegovih nesmrtnih stvaritev. Uspela ilustracija, ali bolje prepesnitev Sonetnega venca po M. Malešu v likovni svet, je pokazala, da so možni na tem polju povsem



pozitivni in kvalitetni rezultati. Sedaj je Bibliofilska založba sklenila izdati vrsto publikacij, ki bodo vsebovale ilustracije posameznih pesmi, za kar bodo prispevali svoje podobe najrazličnejši slovenski umetniki. Kot prva iz tega cikla ali zbirke (in ne »kola«, kar močno spominja na loterijo!) je izšla knjižica, ki je posvečena »Strunam«, pesmi, ki jo je Prešeren sam uvrstil v svojih Poezijah na prvo mesto. Zbrati petnajst podob, petnajst najrazličnejših individualnosti v vseh mogočih načinih izražanja, v estetsko zadovoljivo, zaključeno podobo, ni lahka stvar. Tudi tu imam občutek, da so ilustracije in ureditev nekam slučajne in da so zlasti kvalitetno med seboj občutno različne. Na misel mi prihaja kulturna politika revije »Umetnosti«, ki poleg sodobnih umetnostnih pojavov kaj rada posega za starim, solidnim realizmom. Pri reviji je taka stvar naposled opravičljiva, pri bibliofilski knjigi pa ne, in bi bilo potrebno zelo kritično izbrati gradivo, preden bi se prešlo k organizaciji knjige. Posebno pa bi bil potreben sodobni nivo in morda še popolnejša zbirka imen slovenskih umetnikov.

Slogovno je lirična, subjektivna pesem v glavnem omogočila dvoje rešitev. Ali subjektivno prepesnitev Prešernove misli, ali pa objektivno rekonstrukcijo snovi. Kakor so umetniki zastopani po generacijah, tako se rešitve gibljejo med temi osebnostmi, idealističnimi prvinami in predmetnim realizmom. Sedej M., zastopnik mladega rodu, je rešil problem ilustracije povsem na sodoben način. Ohranil je v nekaki surrealistični addiciji le glavne vsebinske prvine, opustil pa je nepotrebne detajle. Gorše F. reši podobo podobno, le da je subjektivistično samovoljnejša. V tem pravcu gre še dalje M. Maleš. Globlja poetično se mi zdi naslovna risba kakor pa gravura v knjigi. Je iz tiste značilne galerije Maleševih ljubezenskih upodobitev, ki s svojo lirično, čustveno prvino močno dojmijo gledalca. O. Globočnik je ob pesem postavil svojo fabulo, ki je čustveno in epično hkrati krepko dograjena. Prestavil jo je v nekak mednarodni svet cirkuškega potepuštva in ji dal tako povsem sodobni prizvok. Adekvatna, pretehtana in zrela ter nedvomno najboljša ilustracija je podoba B. Jakca. Večni problem odnosa moža do žene, posebno pa še tragična oblika le-tega v Prešernovem primeru veje iz te tehnično popolne slike. Le glava pesnikova, porajajoča se iz brezobličnosti teme, kakor da prisluškuje bodočnosti in snovanju usode, ter fantom žene, ki odhaja v brezbrežnost noči, so sestavni deli te podobe, ki spada tako med najboljše Jakčeve ilustracije. Zelo sorodno, le da na bolj robusten ter klasicistično pojmovan način je izoblikoval pesem tudi A. Černigoj. Tudi tu je nekako do simbolične ostrine izoblikoval oba elementa, ženo, ki ji da prednost, ter pesnika, ki ga postavlja v ozadje. M. Pregelj je od obeh polov: pesnika in trdosrčne deklice, ohranila le zadnjega, ki je nekam narcisovsko zamaknjen. V objektivni svet je prenesel svojo upodobitev H. Smrekar. Prešeren sedi v oštariji, pred njim stoji polič, zatopljen je v misli na dekle, ki se kakor vizija pojavlja v z obstretom okrašeni mandorli za njim. Simbolična in miselno zapletena je tudi ilustracija I. Vavpotiča iz l. 1900., nesmiselna in ne objave vredna pa podoba A. Karpellusa.

Dr. S. Mikuž.